

УДК 657.37 : 334.716

Бондарєва Т. Г., к.е.н., доцент, Нагавичко І. П., ст. викладач
(Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

РОЛЬ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто мету та склад фінансової звітності. Виокремлено основні етапи проведення аналізу фінансової звітності для цілей оперативного керівництва. Розкрито вплив змін в структурі окремих компонентів звітності на проведення фінансового аналізу. Запропоновано перелік статей для створення зведеного фінансового звіту. Визначено ключові фінансові показники стану бізнесу для проведення перспективного аналізу.

***Ключові слова:* користувачі фінансової звітності, оперативний аналіз, перспективний аналіз, прийняття рішень, фінансова звітність.**

Постановка проблеми в загальному вигляді. В сучасних умовах ринкової економіки фінансова звітність відіграє досить важливу роль. Це основне джерело інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати виробничо-господарської діяльності за звітний період для більшості користувачів. Структура та зміст фінансової звітності впродовж останніх років зазнали істотних змін. Звітність наблизилась за своїми параметрами до міжнародних вимог. Ці зміни в структурі компонентів фінансової звітності ускладнили процедуру аналізу фінансового стану суб'єктів господарської діяльності.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [1]. Мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів визначаються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Фінансова звітність складається з: балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності [2].

Форма і склад статей перших чотирьох зазначених форм визначаються НП(С)БО 1 і наводяться у його додатку 1. Щодо приміток до фінансової звітності то їх типова форма затверджена наказом Міністерства фінансів України 29.11.2000 р. № 302 (у редакції наказу від 28.10.2003 р.). Складається фінансова звітність на основі даних бухгалтерського обліку і

є завершальною його стадією.

Метою фінансової звітності є забезпечення інформаційних потреб **користувачів** під час прийняття управлінських рішень. Звітність використовується суб'єктами господарювання з метою аналізу господарської діяльності, пошуку резервів для скорочення витрат та збитків, прогнозування окремих показників і фінансової діяльності в цілому, а також для оцінки діяльності керівників підприємства.

В економічній літературі питання фінансової звітності та її аналізу розглядалися багатьма українськими науковцями, зокрема Бутинцем Ф.Ф., Верігою Ю.А., Головим С.Ф., Мнихом Є.В., Шереметом А.Д., Цал-Цалко Ю.С. та багатьма іншими. Але на даний час це питання залишається актуальним, оскільки відбуваються постійні зміни в структурі фінансової звітності, а отже необхідні дослідження у частині інформаційного забезпечення оцінки фінансового стану підприємства та перспективного планування подальшої діяльності підприємства.

Метою статті є дослідження ролі фінансової звітності як джерела інформації для проведення оперативного та перспективного аналізу.

В сучасних економічних умовах ринкової економіки зростає роль фінансового аналізу, який виступає основним інструментом для прийняття управлінських рішень, ефективність яких залежить від якості його інформаційного забезпечення.

Основним джерелом для проведення фінансового аналізу є фінансова звітність підприємства, яка дає можливість задовольнити інформаційні потреби як зовнішніх, так і внутрішніх користувачів. В результаті аналізу можна дослідити та проаналізувати зобов'язання та джерела їх покриття; структуру активів підприємства та швидкість їх обертання; витрати діяльності та розмір прибутку (збитку); структуру власного капіталу і грошові потоки і ін. З цією метою розраховуються показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, кредитоспроможності і ін. Динаміка цих показників слугує базисом планування, розробки стратегії й тактики функціонування суб'єкта господарювання.

Бухгалтерська звітність повинна виявляти будь-які факти, зміст яких може вплинути на оцінку користувачами інформації про стан власності, фінансових ситуацій, прибутків та збитків [3, С. 76]. Відповідно до цього необхідно поєднати облік і аналіз в єдиний процес, здійснювати оперативний аналіз, забезпечуючи безперервність даного процесу, і використовувати отриману економічну інформацію при розробці рекомендацій для прийняття відповідних управлінських рішень.

При першому перегляді звітності варто тримати в полі зору не більше десятка статей: активи, зобов'язання, прибуток і ін. Позитивна динаміка цих показників свідчить про нормальний фінансовий стан підприємства.

Від'ємне абсолютне відхилення цих статей потребує більш поглибленого аналізу. Необхідно провести горизонтальний аналіз звітності, в ході якого розраховуються темпи росту (приросту) кожної балансової статті, статей звіту про фінансові результати та інших форм звітності. Порівняння проводиться з даними на початок року або іншого періоду.

Аналізуючи звіт про фінансові результати, необхідно звернути увагу на співвідношення темпів зростання прибутку (Тпр), реалізації (Тр), активів (Та). Якщо нерівність буде мати вигляд $T_{pr} \geq T_r \geq T_a \geq 100\%$, то це означає, що:

- а) економічний потенціал зростає;
- б) обсяг реалізації зростає більш високими темпами;
- в) прибуток зростає більш високими темпами [3, С. 139].

Таким чином, прибуток повинен зростати більш швидкими темпами, ніж реалізація, темпи росту якої, в свою чергу, повинні перевищувати темпи росту активів і всі показники повинні перевищувати 100%. Якщо така тенденція не виконується, то це свідчить про певні фінансові труднощі підприємства. Тимчасові невідповідності темпів росту можуть бути обумовлені реконструкцією, модернізацією, освоєнням нових видів продукції тощо, які в поточному періоді є причиною більш високих темпів росту вартості активів і тимчасового зниження темпів росту прибутків і реалізації [4].

Більш глибокий аналіз фінансової звітності для цілей оперативного керівництва рекомендується проводити у такій послідовності:

- на першому етапі варто здійснити аналіз джерел формування капіталу: здійснюється оцінка структури джерел господарських засобів в цілому, аналіз джерел власних коштів, аналіз джерел позикових коштів, постатейний аналіз;
- на другому етапі доцільно провести аналіз активів підприємства: аналіз складу та структури загального капіталу в цілому, аналіз основного та оборотного капіталів, постатейний аналіз;
- на третьому етапі аналізується ліквідність балансу підприємства. Для цього активи підприємства розміщують за ознакою ліквідності, а пасиви – за терміновістю їх погашення. На цьому етапі головною метою є перевірка здатності підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями власним майном;
- на четвертому етапі проводиться рейтингове оцінювання фінансового стану підприємства. Для цього проводиться порівняльний аналіз фінансових показників підприємства з іншими аналогічними підприємствами, або за різні звітні періоди [5, С. 45-47].

З введенням в дію НП(С)БО 1 склад фінансової звітності не змінився, проте змінилася структура окремих форм, що вплинуло на методику проведення фінансового аналізу.

В основному зміни торкнулися перших двох форм, які є основним джерелом інформації для проведення фінансового аналізу. У балансі (звіті про фінансовий стан) скоротилася кількість розділів та змінилися їх назви. Колишній розділ «Витрати майбутніх періодів» відображається окремою статтею другого розділу «Оборотні активи». Подання інформації про витрати майбутніх періодів після грошових коштів порушує принцип розміщення активів за рівнем зростання їх ліквідності.

Об'єднання другого і третього розділу пасиву оцінюється як позитивний момент для інформаційного забезпечення фінансового аналізу.

Кількість статей в балансі зменшилась через їх укрупнення. Відображення вартості необоротних активів безпосередньо за залишковою вартістю спростило оцінку стану майна підприємства та процедуру читання балансу, що оцінюється позитивно.

Разом з тим, укрупнення статті «Запаси» та включення до її складу інформації про виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію і товари, є недоцільним, оскільки для потреб розрахунку показників ліквідності підприємства необхідна інформація в розрізі окремих елементів запасів.

На нашу думку, укрупнення окремих статей фінансової звітності значно обмежило інформаційне забезпечення фінансового аналізу.

Виключення зі складу дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги інформації про суми нарахованого резерву сумнівних боргів обмежило можливість оцінки стану платіжної дисципліни підприємства.

Для об'єктивного аналізу фінансових результатів тепер недостатньо показників, що містяться у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід). Відсутність інформації щодо суми доходу від реалізації товарів (робіт, послуг) в даному звіті, яка є необхідною для розрахунку окремих показників рентабельності та ділової активності підприємства, ускладнило процедуру проведення фінансового аналізу. Тепер для проведення такого аналізу необхідно використовувати облікові дані за рахунком 79 «Фінансові результати».

Оцінка структури звіту про рух грошових коштів та звіту про власний капітал засвідчує, що дані форми не зазнали суттєвих змін, які б мали істотний вплив на методику оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання.

Фінансова звітність підприємства є основою для складання управлінських звітів, з допомогою яких здійснюється перспективне планування. Для цього в стандартній фінансовій звітності укрупнюють окремі статті, а

окремі, навпаки, розшифровують, використовуючи облікову аналітику. Для створення головного управлінського звіту беруться дані зі стандартних фінансових звітів підприємства, а саме балансу (звіту про фінансовий стан) і звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) та комбінуються. Пропонуємо у зведеному фінансовому звіті навести такі статті:

- необоротні активи;
- оборотні активи;
- групи вибуття;
- разом (сума необоротних та оборотних активів)
- довгострокові зобов'язання;
- поточні зобов'язання та забезпечення;
- зобов'язання, пов'язані з групами вибуття;
- разом (сума всіх зобов'язань);
- дохід від реалізації;
- затрати операційної діяльності;
- фінансовий результат від операційної діяльності (визначається як різниця між доходом від реалізації та витратами операційної діяльності);
- фінансові доходи;
- фінансові витрати;
- інші доходи;
- інші витрати;
- податок на прибуток;
- фінансовий результат (нерозподілений прибуток/непокритий збиток. Визначається як різниця між сумами доходів та сумами витрат та податку на прибуток);
- власний капітал (розраховується як різниця між сумою активів та сумою зобов'язань).

Така форма звіту легко читається власником підприємства, при необхідності деталізується. За результатами її аналізу розробляється стратегія та здійснюється перспективне планування діяльності суб'єкта господарювання.

Для аналізу динаміки одного з ключових індикаторів бізнесу – розміру власного капіталу, доцільно скласти такий звіт за декілька періодів (за місяцями, кварталами, роками). На практиці власники підприємства встановлюють цільовий показник приросту власного капіталу за рік. Якщо цільовий показник у звітному році не був досягнутий, необхідно проаналізувати причини, з яких його не досягнуто. Для цього проводиться аналіз показників зведеного звіту з розшифруванням доходів та витрат, деталізацією структури активів. Необхідно також провести аналіз грошових по-

токів, виходячи з показників Звіту про рух грошових коштів. Можна проаналізувати альтернативні варіанти вкладення капіталу (придбання низькоризикованих цінних паперів, депозити, інвестиції в інший бізнес).

Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища здійснюється, щоб прийняти правильні управлінські рішення, пов'язані з розвитком бізнесу на наступний рік. Зроблений SWOT-аналіз допоможе виявити сильні та слабкі сторони в господарській діяльності підприємства (внутрішні фактори) та перспективи і загрози зі сторони зовнішніх факторів. Внутрішні фактори визначаються обраною стратегією розвитку, якістю оперативного планування, ступенем ефективності управління та наявністю інформативної управлінської звітності. До зовнішніх факторів відносяться зовнішні ризики та їх фактори; зовнішні можливості для бізнесу. На роботу підприємства впливає стрімка девальвація гривні за останні два роки. Курс долара виріс більше ніж у три рази. Як наслідок – нестача грошей на модернізацію виробництва, на закупівлю сировини та комплектуючих, а також зростання ставок за кредитами. Жорстка монетарна політика НБУ та валютні обмеження вплинули на виникнення валютних ризиків. А різке збільшення облікової ставки НБУ спричинило практичну відсутність кредитування, різке зростання витрат підприємства на сплату пені. Неможливо планувати господарську діяльність в умовах нестабільного та суперечливого законодавства. В останні роки появилася негативна тенденція до спаду споживчого попиту та продажів. Як результат – низька виручка, яка зумовлює проблеми розрахунків з контрагентами, зростання дебіторської заборгованості, проблеми з ліквідністю. Внаслідок зниження ділової активності бізнесу в цілому збільшується ймовірність банкрутства підприємства.

Щоб вчасно виявити проблеми в бізнесі та знайти шляхи їх вирішення, необхідно провести перспективний аналіз, використовуючи фінансові показники. Їх можна назвати індикаторами стану бізнесу. Для розрахунку цих показників використовують фінансову звітність підприємства. До таких ключових фінансових показників стану бізнесу відносяться:

1. Прибуток до відрахування процентів, податків, зносу та амортизації. Цей показник характеризує прибуток компанії без врахування впливу податків та способів фінансування, а також впливу облікової політики (в частині амортизації). Це дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства в різні звітні періоди, а також зіставити звітність різних підприємств.

2. Прибуток до вирахування відсотків та податків (операційний прибуток, рядок 2190 форми № 2). Це проміжний показник між валовим та чистим прибутком. Цей показник дозволяє не враховувати структуру капіталу компанії (частки позикового капіталу) і вплив ставки оподаткування. За ним можна порівнювати діяльність різних підприємств.

3. Коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу. Визначається як співвідношення загальної суми заборгованості та власного капіталу. Замість загальної суми заборгованості можна використати показник заборгованості за кредитами. Нормативне значення даного показника становить 0,25-1,0. Це означає, що підприємство є платоспроможним і може вчасно погасити свої борги.

4. Кредитне навантаження на бізнес. Розраховується як відношення загальної суми заборгованості і прибутку до відрахування процентів, податків, зносу та амортизації. Нормативне значення даного показника становить 2,0-2,5.

5. Коефіцієнт поточної ліквідності. Визначається співвідношенням оборотних активів та короткострокових зобов'язань. Нормальний рівень цього показника становить 1,5-2,0. Наднормативне значення цього показника свідчить про надлишок коштів на поточному рахунку, надлишок запасів на складах підприємства та неправильну кредитну політику. Необоротні активи повинні фінансуватися за рахунок власного капіталу та довгострокових кредитів. Це в подальшому вплине на збільшення прибутку. Тому паралельно з цим показником необхідно проаналізувати і показник співвідношення довгострокових зобов'язань та необоротних активів. Цей показник відображає фінансування необоротних активів за рахунок довгострокових зобов'язань і його оптимальне значення повинно бути менше 0,3.

6. Цільові показники дебіторської заборгованості.

7. Щомісячний розрахунок резерву сумнівних боргів. Необхідно проаналізувати дебіторську заборгованість за періодами надання, ризиком неповернення та питомою вагою прострочених боргів. Зростання даного показника свідчить про негативну тенденцію до збільшення ризику неповернення боргів дебіторів.

Таким чином, фінансова звітність є основним джерелом інформації для проведення оперативного і перспективного аналізу. На підставі її даних можна оцінити майновий стан, результати діяльності, прогнозувати майбутній розвиток підприємства і, як результат – прийняти необхідне управлінське рішення. Проте у зв'язку з тим, що були внесені зміни до структури фінансової звітності, інформаційне забезпечення економічного аналізу істотно обмежується. Для проведення якісного та об'єктивного фінансового аналізу, крім основних форм фінансової звітності, необхідно буде використовувати додаткові джерела інформації. Це робить процедуру економічного аналізу більш трудомісткою та тривалішою за часом.

В сучасних умовах накопичення інформаційних потоків та децентралізованої обробки облікової інформації необхідно зберегти цілісність аналізу. Тобто поєднати процес обробки інформації із процесом прийняття ефективних управлінських рішень. Такий тісний взаємозв'язок бухгалтер-

ського обліку та економічного аналізу є важливим і досяжним. В процесі здійснення аналітичних процедур будуть оцінюватися не тільки кінцеві економічні результати, але й хід господарської діяльності, який на стадії планування розглядається як сукупність технологічної, технічної, організаційної і управлінської підготовки та обґрунтування виробничого процесу підприємства. Ефективність прийнятих рішень буде залежати від тісноти зв'язку обліку та аналізу.

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-14-ВР / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 3. Прокопенко І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу [текст] / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганин. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 430 с. 4. Ілляшенко К.В. Інформаційний взаємозв'язок аналізу та бухгалтерської звітності / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.khntusg.com.ua>. 5. Білоус О. С. Аналіз формування і використання фінансових ресурсів підприємства: методичний аспект [текст] / О. С. Білоус, В. М. Вовк, Р. В. Федорович. – Тернопіль : Астон, 2005. – 224 с.

Рецензент: д.е.н., професор Лазаришина І. Д. (НУВГП)

Bondarieva T. H., Candidate of Economics, Associate Professor,
Nahavychko I. P., Senior Lecturer (National University of Water and
Environmental Engineering, Rivne)

ROLE OF FINANCIAL STATEMENTS ANALYSIS FOR THE FUTURE PLANNING OF ENTERPRISES

This article discusses the purpose and the structure of financial statement and stated regulations that define the shape of each statement component. The role of the financial statement as an information base for operational and prospective analysis is defined. The main stages of financial statement analysis for operational management purposes are selected. The impact of changes in the structure of individual statement components on the financial analysis are discovered. The list of articles in order to create a consolidated financial statement is suggested. The strategy is being developed and perspective planning of entity's activity is being implemented based on the results of mentioned statement analysis. The importance of analyzing the external and internal environment (SWOT-analysis) for right management decisions related to the development of

business in the next year is demonstrated. The key financial indicators of business conditions for prospective analysis are defined.

***Keywords:* financial statements users, operational analysis, prospective analysis, decision-making, financial statement.**

Бондарева Т. Г., к.э.н., доцент, Нагавичко И. П., ст. преподаватель
(Национальный университет водного хозяйства и
природопользования, г. Ровно)

РОЛЬ АНАЛИЗА ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ДЛЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО ПЛАНИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассмотрены цели и состав финансовой отчетности. Выделены основные этапы проведения анализа финансовой отчетности для целей оперативного руководства. Раскрыто влияние изменений в структуре отдельных компонентов отчетности на проведение финансового анализа. Предложен перечень статей для создания сводного финансового отчета. Определены ключевые финансовые показатели состояния бизнеса для проведения перспективного анализа.

***Ключевые слова:* пользователи финансовой отчетности, оперативный анализ, перспективный анализ, принятие решений, финансовая отчетность.**
